

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista

Lausunnonantajia pyydetään antamaan lausuntonsa **perjantaina 14.9.2018 virka-ajan päättymiseen (klo 16.15) mennessä**. Annetut vastaukset ovat julkisia. Vain määräaikaan mennessä saapuneet lausunnot otetaan huomioon.

1 luku. Yleiset säännökset

Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja erityisesti maksun alentamista ja perimättä jättämistä (5 §) sekä asiakasmaksujen muutoksenhakua (6 ja 7 §) koskevasta sääntelystä.

1 §. Lain tarkoitus

1990-luvun alkupuolelta peräisin oleva nykyinen asiakasmaksulainsäädäntö ei sovellu nykyiseen palvelujärjestelmään. Voimassa oleva asiakasmaksulainsäädäntö on monilta osin vanhentunutta ja puutteellista, jonka vuoksi sen uudistamista voidaan pitää tarpeellisena. Lakia on haasteellista soveltaa esimerkiksi palveluasumisen maksuihin eikä nykyisessä laissa ole uusia palvelumuotoja tai digitaalisia ratkaisuja. Tuusulan kunta pitää tärkeänä lainsäädännön uudistamisen niin, että asiakkaiden asemaa yhdenvertaistetaan. Sosiaali- ja terveyspalveluista perittävät maksut eivät tulisi olla niin suuria, että ne estäisivät tarpeellisten palveluiden käyttämisen. Lainsäädännön mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Esityksessä uudesta laista sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksuista maksuja selkeytetään, maksujen perusteita yhdenmukaistetaan ja tarkennetaan. Uudistuksen jälkeen maksuja peritään vain niistä palveluista, joiden maksuista säädetään ehdotuksessa. Nykytilaan verrattuna maksuhuojennusten tarjoaminen asiakkaille on selkeä parannus toimeentulotuen hakemisen sijaan. Lain tavoitteena on turvata asiakkaalle vähintään välttämättömät varat sosiaali- ja terveyspalveluiden maksujen jälkeen muihin maksuihin ja elämiseen.

Esityksen vaikutusta kunnan asiakasmaksukertymään on hankala arvioida. Asiakasmaksukertymän osalta on merkitystä sillä, periikö maakunta maksut lain määräämällä enimmäistasolla vai käyttäkö se mahdollisuuttaan määrittää maksut laissa esitettyä enimmäistasoa alhaisimmaksi.

Tuusulan kunta haluaa kiinnittää huomiota myös asiakasmaksulainmuutoksen mahdollisiin vaikutuksiin muihin lakimuutoksiin, kuten vammaispalvelulain muutos.

2 §. Soveltamisala

Esittelytekstissä kerrotaan lakia sovellettavan maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalveluiden maksuista, maksujen määräämisestä ja niiden perimisestä sekä asiakkaalle maksuttomista palveluista. Lain soveltamisala on tämän mukaan määritelty maakuntaan. Lakiluonnoksen soveltamispykälässä voisi olla myös maininta lain soveltamisesta kuntien/kuntayhtymien järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista, mikäli maakuntauudistus ei toteudu.

3 §. Määritelmät

Esityksessä käytetään määritelmää maakunta. Mikäli lain on tarkoitus tulla voimaan huolimatta maakuntauudistuksesta tai mahdollisesti jo ennen kuin maakunnat perustetaan, tulisi lainsäädännön määritelmään lisätä myös kunnat, kuntayhtymät ja muut mahdolliset toimijat.

Esityksessä tulisi määritellä kaikki ne käsitteet, joilla on vaikutuksia asiakasmaksujen seurantaan ja jotta tilastoinneissa käytettäisiin yhtenevää määritelmää.

4 §. Palvelusta perittävä maksut

Perustuslaki edellyttää valtion maksuja koskevassa momentissa (81 §:n 2 mom.), että toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on soveltanut mainittuja periaatteita myös kunnallisiin maksuihin. Tähän viitaten on perusteltua, että maakunta saa asiakasmaksulakiehdotuksen mukaan laskuttaa niistä järjestämisvastuulleen kuuluvista sosiaali- ja terveystalvuluista, joista säädetään ehdotetussa laissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyessä otetaan käyttöön uudenlaisia palvelumuotoja hyvinkin nopealla aikataululla, tällöin lainsäädännön tulisi olla joustavaa ja mahdollistaa toimintaympäristön muutokset. Näistä mahdollisista muutoksista seuraa lainsäädäntötyöhön painetta asiakasmaksulain uudistamiseen ja päivittämiseen silloin, kun erityislakeja muutetaan tai maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvia palveluita lisätään tai laajennetaan.

Tarkoituksen mukaisena voidaan pitää myös palveluntuottajan oikeutta periä ehdotuksen mukaan maksu käyttämättä tai peruuttamatta jätetystä palvelusta. Tällöin on määriteltävä, miten palveluntuottajan maakunnalle mahdollisesti esittämiä kompensatiovaatimuksia käyttämättä jätetystä ajasta ratkaistaan.

Ehdotetun lainkohdan mukaan asiakasmaksun perii palvelun järjestämisestä vastaava maakunta. Esitysluonnoksen perustelujen mukaan valinnanvapauslain mukaisen seurantalvvelun kautta välitetään tiedot asiakkaista ja heidän saamistaan palveluista maakunnalle silloin, kun palveluntuottaja on muu kuin maakunnallinen palveluntuottaja. Tämän seurantalvvelun toteuttaminen vaatii joustavaa tiedonkulkua ja toimivia tietojärjestelmiä. Jotta asiakasmaksu-uudistus onnistuu, tulee tiedon kulkea sähköisesti eikä kuten nykyisin manuaalisesti. Valinnanvapauslain mukainen seurantalvvelu kokeilussa seuranta

Esityksessä mainitaan, että maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Maakunta voi myös päättää itse, ettei maksulliseksi säädetystä palvelusta tarvitse periä maksua. Tämän toteuttamiseen tarvitaan tuotteistettuja palveluita ja tuotteistukseen tarvitaan palveluiden sisältö- ja kustannustietoja. Maakuntien käynnistyessä ei ole vielä yhteismitallisia palveluita eikä kustannustietoja käytössä. Palvelun tuottamisesta aiheutuva kustannustieto tulisi ratkaista mahdollisimman pian ennen lain käyttöönottoa.

5 §. Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Ehdotetussa asiakasmaksulaissa korostetaan maksun alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta toimeentulotukeen nähden. Maakunnan on tehtävä päätös maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä ennen toimeentulotuen myöntämistä. Tällaisessa tilanteessa asiakas saattaa joutua selvittämään samanaikaisesti taloudellista tilannettaan sekä maakunnalle että Kelalle. Asiakasta tulee opastaa menettelyssä sekä asiakasmaksusta päättävän tahon tulisi maksua määritellesään huomioida nykyistä paremmin asiakkaan taloudellinen tilanne kaikissa palveluissa. Pykälän kirjoittaminen velvoittavammaksi on toimiva ratkaisu, sillä käytännössä kunnat eivät ole laajasti soveltaneet nykyisen lain vastaavaa pykälää.

Erityisen tärkeää on, että asiakas saa riittävästi neuvontaa ja ohjausta, kuinka hakea maksuun alennusta. Samalla korostuu myös palveluohjauksen tärkeys. Tässä ohessa annetaan asiakkaalle myös tietoa maksunalennuskäytännöistä. Asiakkaan näkökulmasta tulisi olla mahdollisimman selkeää, mihin maksuihin voi saada toimeentulotukea ja mihin taas voi hakea alennusta. Lakiluonnoksessa on laajennettu alentamisvelvoitteen piiriin kuuluvia maksuja, mutta terveydenhuollon tasasuuruista maksuista osa jää velvoitteen ulkopuolelle ja toimeentulotukena haettaviksi menoiksi

Esityksen mukaan maakunta harkitsee, kuka ammattilainen koordinoi asiakasmaksujen alennusten ja/tai vapautusten hakemista. Esityksessä tulisi tarkemmin määritellä prosessin etenemistä. Epäselväksi jää, miten kansaneläkelaitos auttaa maakuntaa asiakkaan maksukyvyyn selvittämisessä. Milloin tulositonnainen asiakasmaksu vaarantaa asiakkaan toimeentulon edellytyksiä taikka asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden tai muun elatusvastuun toteuttamista. Kelan tehtäviin on 1.1.2017 alkaen kuulunut asiakkaan perustoimeentulotuen laskelman laatiminen.

Maksun perimättä jättäminen on huomioitava maakunnan tulokertymässä. Käytännössä tämän arvioiminen nyt on haasteellista.

6 §. Maksun periminen

Esitetty velvollisuus oikaisuvaatimuksen liittämisestä laskuun tulee yhdenmukaistamaan kuntien erilaisia käytäntöjä. Oikaisuvaatimusohje tulee liittää mukaan aina, oli kyse tasasuuruudesta laskusta tai maksukyvyyn mukaan määräytyvästä tulositonnaisesta maksusta annettavasta päätöksestä. Tämä vähentää muutoksenhauissa ilmenneitä epäselvyyksiä, mutta samalla tulee huomioida annettu palvelupäätös ja sen oikaisuvaatimusohje ja etteivät määrääjat ole toistensa suhteen ristiriidassa keskenään.

7 §. Päätös tulositonnaisesta maksusta

Ehdotetun lainkohdan 1 momentin 4- kohdan mukaan tulositonnaista maksua koskevasta päätöksestä tulee ilmetä palvelusta perittävän maksun suuruus. Tuusulan kunnan näkemyksen mukaan annettaessa asiakkaalle päätös tulositonnaisesta maksusta, tulisi siinä maksun suuruuden lisäksi ilmoittaa, millä tulo- ja menoperusteilla maksu on määräytynyt. Pykälässä esitetyt päätöksen yhtenäiset kriteerit selkeyttävät ja yhtenäistävät päätöskäytäntöä koko maassa.

2 luku. Maksuttomat palvelut

Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja maksuttomiksi ehdotettavista palveluista.

8 §. Maksuttomat sosiaalipalvelut

Esityksessä maksuttomiksi sosiaalipalveluiksi ehdotetaan säädettäväksi pääsääntöisesti samoja palveluita, jotka jo nyt ovat maksuttomia. Ehdotetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan sellainen maakunnan järjestämisvastuulle kuuluva sosiaali- tai terveystalvelu, josta ei säädetä tässä laissa, on maksuton. Jatkosakin olisi perusteltua säätää tiettyjen palveluiden maksuttomuudesta. Tämä selkeyttäisi asiakkaille tietoisuutta palveluista perittävistä maksuista ja vähentäisi mahdollisesti tiedusteluja asiasta.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät erityispalvelut ja vastaavat palvelut olisivat edelleen pääosin maksuttomia, mikä yhdenvertaistaa eri vammaisryhmien kohtelua palveluissa. Nyt vain erityishuoltoon liittyvät matkat ovat maksuttomia. Lakiehdotukseen maksuttomien sosiaalipalvelujen listaan tulisi lisätä viittaus vammaispalvelulain mukaisten palvelujen maksuttomat kuljetukset. Muutos tulee pienentämään asiakasmaksutuloja.

9 §. Maksuttomat terveystalvelut

Lakiluonnoksessa esitettyjen perustelujen mukaan nykyisen asiakasmaksulain maksuttomia terveystalveluja koskevaa lainkohtaa on pidetty käytännössä vaikeaselkoisena ja monimutkaisena. Perustelujen mukaan maksuttomiksi terveystalveluiksi säädettäisiin pääsääntöisesti samat palvelut, jotka nykyisinkin ovat maksuttomia, mutta pykälänmuotoilua ja rakennetta selkeytettäisiin. Tämä helpottaisi myös asiakasneuvontaa. Lainkohdassa eriteltyt terveystalvelut olisivat tosin maksuttomia ilman nimenomaista säätämistäkin, mikäli niistä perittävästä maksusta ei säädettäisi ehdotetussa laissa. Esitettyjen terveystalveluiden maksuttomuudesta säätämistä ja selkeyttämistä voidaan pitää perusteltuna erityisesti asiakkaiden epätietoisuuden ja palveluntuottajille mahdollisesti osoitettujen tiedustelujen vähentämiseksi.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan maksuttomia olisivat hoitoon kuuluvat aineet ja pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitetut hoitotarvikkeet. Tämän pykälän haasteeksi nousee sen soveltaminen, miten pitkäaikainen sairaus määritellään.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 9 kohdassa säädettäisiin sairaanhoidon palvelut maksuttomiksi pitkäaikaisen, sosiaalihuoltolain 21 §:n 4 momentissa tarkoitetun tehostetun palveluasumisen asiakkaalle. Las-kutukseen haasteita tuo esitys, että lainkohdanperustelujen mukaan tehostetun palveluasumisen kuukausimaksun periminen jatkuisi myös silloin, kun asiakas joutuu tehostetusta palveluasumisesta väliaikaisesti sairaalahoitoon. Kuinka määritellään ajanjaksona väliaikainen? Esityksen mukaan maakunta perisi asiakasmaksun tehostetusta palveluasumisesta (sis. hoito, huolenpito, ateria- ja muut ylläpidon palvelut) myös sairaalahoidon ajalta vaikka asiakas ei silloin tosiasiallisesti käytä palveluasumisen palveluita.

Huomioitavaa on, että esityksen mukaan oltaisiin tilanteessa, jossa palveluasumisessa olevat asiakkaat ovat maksuttomien terveystalveluiden suhteen eriarvoisessa asemassa tehostettuun palveluasumisen asiakkaihin nähden. Palveluasumisen asiakkaiden kotona annettavan palvelun maksu katkaistaan sairaalajakson ajaksi, mutta palvelutalon vuokra ja muut kiinteät maksut olisi suoritettava. Uusi käytäntö tuo haasteita, kun selvitetään palveluiden todellisia kustannuksia palveluntuottajan näkökulmasta.

3 luku. Maksukatto

10 §. Maksukatto

Ehdotuksen mukaan maakunta seuraa maksukaton toteutumista ja tiedottaa siitä asiakkaille. Tähän tarvitaan seurantaohjeet, -tapa ja työkalut. Nykyisillä järjestelmillä maksukaton kertymistä ei saada selville asiakasmaksujärjestelmistä, koska maksukattoa kerryttävä tieto ei ole saatavilla yhdestä ja samasta järjestelmästä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden kannalta on positiivista, ettei heidän jatkossa tarvitse itse seurata ja todentaa maksukaton täyttymistä.

Lakiehdotetun mukaan maksukaton kertymisen seurantajakso olisi edelleen kalenterivuosi. Hallinnolliselta kannalta kalenterivuotta voidaan edelleen pitää perusteltuna seurantajaksona. Hallituksen esityksessä esiin tuotu maksukaton jakson pituus 12 kuukaudeksi kalenterivuoden sijaan, on kuitenkin tavoiteltava. Tämä edellyttää muutoksia teknisiin valmiuksiin, koska nykyiset järjestelmät eivät kaikilta osin mahdollista kalenterivuodesta poikkeavaa jaksotusta. Kalenterivuosi on käytännössä huono silloin kun terveydenhuollon palveluiden kustannuksia on kertynyt jo edellisen vuoden puolelta ja sama sairaus jatkuu esimerkiksi tammikuulle, tästä voi seurata kohtuuttomat maksut asiakkaille kustannusten kasaantuessa alkuvuoteen.

11.§ Maksukattoa kerryttävät palvelut

Esityksen mukaan jatkossa maakunta seuraa maksuja ja asiakkaan maksukaton kertymistä ja maakunnan on annettava asiakkaalle kirjallinen tieto maksukaton ylittymisestä. Käytännössä tämä tulee toteutamaan yhdenvertaisuutta maksukaton soveltamisen suhteen.

Alle 18-vuotiaan asiakkaan käyttämistä palveluista perityt maksut otetaan huomioon yhdessä hänen vanhempiensa tai muun huoltajan maksujen kanssa ja tällöin palvelut olisivat maksuttomia kaikille niille henkilöille, joiden maksut otetaan yhdessä huomioon. Kuka päättää kumman vanhemman maksukattoa kerrytetään?

Asiakasneuvontaan ja tiedotukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

12 §. Maksujen seuranta

Ehdotetun lainkohdan mukaan seurantavelvollisuus maksukaton täyttymisestä siirtyisi asiakkailta maakunnille. Maakunnille muutos asettaa suuria vaatimuksia seurantajärjestelmän, resursoinnin ja tietojärjestelmien osalta. Asiakkaan suorittamista maksuista eri tahojen välillä edellyttää välitöntä tiedonkulkua, jotta maakunnalle säädetty velvoite voi toteutua. Palveluntuottajat tulisi velvoittaa tietojen toimittamiseen maakunnille. Nykyisessä toimintaympäristössä tieto asiakkaan maksuista ei kulje palveluntuottajien eri tietojärjestelmien välillä. Uudistuksen myötä lisääntyy hallinnollinen työ, kun asiakkaalle tulee ilmoittaa maksukaton ylittymisestä sekä tilanteissa, joissa maakuntien välillä tapahtuu tiedonvaihtoa asiakkaiden muuttaessa paikkakunnalta toiselle.

4 luku. Tasasuuruiset maksut

Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja erityisesti sosiaali- ja terveyskeskuksen avosairaanhoidon maksuja koskevista ehdotuksista. Lisäksi pyydetään näkemyksiä etäpalvelujen maksuja koskevista ehdotuksista ja siitä, onko sääntely riittävän tarkkarajaista. Onko sääntelyssä otettu riittävällä tavalla huomioon palvelurakenne ja palvelujen järjestämistavat? Tukeeko sääntely palvelurakenteessa ja palvelujen järjestämistavoissa tapahtuvia muutoksia sekä asiakkaan asemaa palvelujen käyttäjänä? Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja myös erityisesti käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävää maksua koskevasta sääntelystä. Tukeeko ehdotettu säännös riittävällä tavalla tavoitetta parantaa palvelujen saatavuutta ja vähentää niiden epätarkoituksenmukaista käyttöä?

13 §. Sosiaali- ja terveyskeskuksen avosairaanhoido

Maksun periminen jokaiselta käyntikerralta selkeyttää maksun perimistä. Nykyistä kolmen käyntikerran enimmäisrajaa sovelletaan avosairaanhoidon lääkärikäynteihin. Käytäntö kaikissa kunnissa ei ole ollut samankaltainen. Käyntimaksuille vaihtoehtoisen vuosimaksun poistaminen yhdenmukaistaa asiakasmaksukäytäntöjä maakuntien välillä. Mikäli jokainen käyntikerta laskutetaan erikseen, tulee se lisäämään hallinnollista työtä.

Lakiesityksessä määritetään enimmäishinta vastaanotoille ja kiireelliselle terveydenhuollolle. Terveysaseman asiakasmaksut ovat jatkossa sekä lääkärin että hoitajan vastaanotoissa sekä kiireellisestä terveydenhuollosta. Lakiesityksessä mainitaan, että kun asiakkaan käynti johtuu samasta syystä, voidaan periä vain yksi maksu. Uudistuksen toteutus edellyttää selkeitä kirjaamiskäytäntöjä ja yksityiskohtaista ohjeistusta. Esitys asettaa maksujen enimmäismäärät ja jättää näin maakunnalle harkintavallan maksuista, niiden suuruudesta tai niistä luopumisesta. Etäpalvelun huomioiminen lain tasolla on tulevaisuuden palvelujärjestelmää tukeva ratkaisu ja edesauttaa palvelujen kustannusten seurantaan myös asiakkaan näkökulmasta tarkasteltuna.

14 §. Sairaalan poliklinikkakäynti

15 §. Avosairaanhoidon ja poliklinikkakäyntiin liittyvät tutkimukset

Lakiesityksessä viitataan sosiaali- ja terveystieteiden avosairaanhoidon ja sairaalan poliklinikkakäyntiin välittömästi liittyvät välttämättömät tutkimukset. Miten tätä tulkitetaan yksiselitteisesti asiakkaille ja laskutukseen niin että asiakasmaksu peritään oikein? Jotta välttyttäisiin manuaaliseurannalta, tulisi järjestelmiä kehittää tuottamaan riittävät tiedot laskutusten pohjiin.

16 §. Päiväkirurginen toimenpide

Esityksen ohjeistus päiväkirurgisen toimenpiteen maksusta on selkeä.

17 §. Suun terveydenhuolto

Esityksen mukaan erikoismateriaalista ei jatkossa peritä maksua. Erikoismateriaalin määrittely on käytännössä vaikeaa, joten ehdotus on perusteltu. Toimenpidetietojen sisältämistä materiaaleista, joihin ei sisälly ulkoa hankittavia hammasteknisiä työvälineitä, ei kuuluisi periä maksua.

Lakiesityksen ehdotus, jonka mukaan maakunta perisi hammastekniset kulut, on kannattava. Ammattiryhmien välille voisi tehdä maksuihin eroa. Suuhygienistien toimenpiteet ovat selkeästi oma ryhmänsä samoin kuin erikoishammaslääkärin toimenpiteet. Terveyden edistämisen näkökulmasta tosin esitys suuhygienistin käyntien maksuttomuus olisi kannatettava.

18 §. Erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteet suunhoidon yksikössä

19 §. Terapia

Ehdotettu lainkohta koskee vain yksilökohtaisesta terapiasta perittäviä maksuja. Lainkohdassa tarkoitettua terapiaa voidaan kuitenkin järjestää myös ryhmämuotoisena, jonka vuoksi lisäystä ryhmämuotoisen terapian maksujen perimisestä voidaan pitää aiheellisenä.

20 §. Sarjassa annettava hoito

Esityksen mukaan maksun perimiselle ei ole enimmäisrajaa. Tämä on muutos nykyiseen asiakasmaksuasetukseen, jonka mukaan maksu saadaan periä enintään 45 hoitokerralta kalenterivuodessa. Välimaksukaton poistaminen sarjassa annettavasta hoidosta ja maakunnan velvollisuus seurata maksukattoa lisää asiakkaiden yhdenmukaista kohtelua.

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 11 §:n 1 momentin mukaisen 45 kerran enimmäisrajan poistamisen katsotaan helpottavan maksun perimistä laskuttajan näkökulmasta. Maksukatto puolestaan suojaa asiakasta kohtuuttomilta kustannuksilta, sillä maksukaton täyttymisen jälkeen sarjahoidosta ei saisi periä maksua.

21 §. Tilapäinen kotipalvelu

Esitys määrittää selkeästi euromääräisen hinnan annettavasta tilapäisestä kotipalvelusta. Esityksessä tilapäinen asiakkuus on määritetty alle kolmen kuukauden mittaiseksi. Tällä hetkellä kunnissa on erilaisia käytänteitä tilapäisen kotipalvelun ajoista. Lakiluonnoksessa puhutaan kotipalvelusta, kun käytännössä kunnissa on yhdistetty kotipalvelu ja kotisairaanhoidon kotihoidoksi. Kysymys kuuluu, miten on ajateltu tilapäinen kotihoito hinnoiteltavan?

22 §. Tilapäinen kotisairaanhoito

Esityksen mukaan maakunta voi periä tilapäisestä terveydenhuoltolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitusta esimerkiksi hammaslääkärin suorittamalta kotikäynniltä 18,90 euroa. Asiakkaan palvelukokonaisuuden koostuessa sekä tilapäisestä kotipalvelusta että kotisairaanhoidosta maksujen eri perusteet nähdään aiheuttavan väärinkäsityksiä sekä palvelunkäyttäjälle että laskuttajalle. Kotipalvelun maksulle on säädetty päiväkohtainen rajoite, mitä taas ei maksukattoa kerryttävälle kotisairaanhoidon maksulle ole asetettu. Lakiluonnoksessa puhutaan kotipalvelusta, kun käytännössä kunnissa on yhdistetty kotipalvelu ja kotisairaanhoito kotihoidoksi. Kysymys kuuluu, miten on ajateltu tilapäinen kotihoito hinnoiteltavan? Mitä lakiluonnoksen esitystä sovelletaan kotihoitoon, jossa kotipalvelu ja kotisairaanhoito on yhdistetty? Miten laskutetaan mahdolliset hammaslääkärin suorittamat toimenpiteet?

23 §. Tilapäinen kotisairaalahoido

Esityksen mukaan maksun voi periä riippumatta siitä annetaanko kotisairaalahoidoa perusterveydenhuollon vai erikoissairaalanhoidon palveluna vai näiden yhdistelmänä. Muutos yhdenmukaistaa palvelusta perittäviä maksuja.

24 §. Lyhytaikainen perhehoito

-

25 §. Lyhytaikainen asumispalvelu

Lyhytaikainen tehostettu palveluasuminen on säädetty lakiesityksessä maksukattoon kuuluvaksi palveluksi, kun taas muu lyhytaikainen palveluasuminen ei kuulu maksukaton piiriin. Teoriassa asiakkaalle olisi edullisempaa olla lyhytaikaisessa tehostetussa asumispalvelussa, koska sen maksu kuuluisi maksukaton piiriin.

Tuloja kerryttävänä palveluna lyhytaikainen palveluasuminen on maakunnan kannalta kannattavampaa.

26 §. Lyhytaikainen laitoshoido tai –palvelu

-

27 §. Osavuorokausihoito

-

28 §. Asiakkaan siirtyminen palvelujen välillä

Lakiesityksen mukaan asiakkaan siirtyessä asumispalvelusta laitospalvelun yksikköön ja toisinpäin saman kalenterivuorokauden aikana, maakunta ei saa periä asiakkaalta kyseisenä päivänä lähtöpäivän maksua. Tämä yhdenmukaistaa käytäntöä sekä varmistaa, että asiakkaalle ei aiheudu kohtuutonta taloudellista rasitetta.

29 §. Lääkinnällinen kuntoutus

30 §. Omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaan aikaiset palvelut

Maksun määräytyminen saattaa aiheuttaa epäselvyyksiä niin asiakkaille kuin laskuttajille.

31 §. Ensihoidtopalvelu

32 §. Lääkärintodistus ja -lausunto

33 §. Käyttämättä ja peruuttamatta jätetty palvelu

Esityksessä sakkomaksua käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta suunnitellaan laajennettavan kaikkiin alle 18-vuotiaisiin, ellei sitä ole pidettävä kohtuuttomana. Alle 15-vuotiaiden asioita hoitavat myös huoltajat ja ovat siten vastuussa myös lastensa vastaanottoajoista. Ehdotus on perusteltu.

Ehdotetun lain mukaan käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu on ainoa maksu, jonka palveluntuottaja saisi periä suoraan asiakkaalta. Tämä saattaa osaltaan vähentää palveluntuottajien maakunnille esittämiä kompensatiovaatimuksia taloudellisesta menetyksestä. Maksun perimisen säädökset tulisivat olla riittävän tarkkoja, jotta vältetään eriävistä tulkinnoista asiakkaan ja maksun perijän välillä. Hallinnollisten kustannusten nousulta tuskin vältytään.

Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävän maksun laajentaminen nykyistä suurempaan määrään palveluita saattaa osaltaan ehkäistä tyhjäkäyttöä. Riittävän ajoissa peruttu aika voidaan hyödyntää ja antaa seuraavalle palvelua tarvitsevalle asiakkaalle

Ehdotuksen mukaan sakkomaksun saisi periä vain peruuttamatta jätetystä terveydenhuollon vastaanottoajasta sekä lyhytaikaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja asumispalvelupaikasta. Tarve sakkomaksun käyttöön on olemassa myös kotona annettavissa tukipalveluissa. Peruuttamatta jätetyn palvelun maksu voisi vähentää tyhjäkäyttöä ja palveluntuottajalle aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia.

5 luku. Maksukyvyyn mukaan määräytyvät maksut

Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja erityisesti kotona annettavan palvelun sekä tehostetun palveluasumisen maksujen perusteisiin. Lausunnonantajia pyydetään arvioimaan näiden maksujen määrätymisperusteiden selkeyttä, johdonmukaisuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä vaikutuksia asiakkaan asemaan. Lisäksi pyydetään kommentteja tuloista tehtävistä vähennyksistä silloin, kun maksu määrätään (41 ja 42 §). Kunnilta ja kuntayhtymiltä pyydetään arvioita maksukyvyyn mukaan määräytyviin maksuihin esitettyjen muutosehdotusten vaikutuksista oman kunnan tai kuntayhtymän asiakasmaksukertymään.

34 §. Maksun periminen maksukyvyyn mukaan

Tehostetun palveluasumisen tuominen lain piiriin selkeyttää tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon asiakasmaksun määrittelyä sekä edesauttaa asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua.

Tuusulan kunta pitää tärkeänä, että maksukyvyyn arvioinnissa otetaan riittävästi huomioon kokoperheen tilanne, sillä etenkin pitkäaikaisessa hoidossa olevan asiakkaan kohdalla asiakasmaksun määräämisellä voi olla huomattava vaikutus puolison ja lasten toimeentulon edellytyksiin. Asiakasmaksuilla ei saa aiheuttaa muiden palvelujen tarpeen lisääntymistä.

35 §. Kotona annettava palvelu

Lakiesityksessä tuloajojen kohdalle tulisi selkeästi kirjata onko kyse brutto vai nettotuloista.

Kotona annettavan palvelun maksuissa sovelletaan tuntiluokittaista mallia, jossa maksuprosentti on määritelty perheen koon ja kuukausittaisten palvelutuntien mukaan. Lakiesityksen ehdotus maksun määrätymisestä hoitosuunnitelmassa määriteltyjen palvelutuntien, perheen koon ja asiakkaan maksukyvyyn mukaisesti on kannatettavaa. Esityksen mukaan puolisoitten yhteenlasketusta palvelujen määrästä ja yhteenlasketuista tuloista lasketaan kummallekin oman palvelun määrän mukainen maksu. Tämä on hyvä tarkennus määrittelyyn.

Asiakkaiden palvelukokonaisuuden suunnittelu on haasteellista, sillä asiakkaalla voi olla useita eri palveluja ja palvelukokonaisuus voi lisääntyä huomattavasti. Palvelusta päättävän tulisi pystyä arvioimaan asiakkaan maksukykyä ja kertomaan asiakkaalle palvelumaksujen perusteista ja mahdollisista muutoksista palveluvalikoiman lisääntyessä. Hyvänä voidaan pitää sitä, että asiakas maksaa tarpeen mukaan arvioidusta ja myönnetystä palvelusta.

Jatkuvan ja säännöllisen kotihoidon asiakkailla palvelutarpeen muutokset ovat yleisiä, jolloin myös palvelutunteja saatetaan muuttaa useita kertoja kuukaudessa. Lakiehdotuksessa todetaan tulorajojen korottamisen ja maksuprosenttien rajoittamisen alentavan maksutuottoja nykyisestä. Uuden tunti-kohtaisen taulukon myötä maksupäätösten määrä kasvaisi, mikä lisäisi myös maakunnan hallinnollisia kuluja.

Lakiluonnoksen perustelujen mukaan kotona annettavalla palvelulla tarkoitetaan myös sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaista palveluasumista lukuun ottamatta tehostettua palveluasumista. Maksu kotona annettavasta palvelusta peritään näin ollen myös palveluasumisen asiakkailta.

Lakiluonnoksessa tulisi selkeyttää miten sovelletaan perhemääritelmää. Laissa perheellä tarkoitetaan ”yhteistaloudessa keskenään avioliitossa tai avoliitossa eläviä henkilöitä ja molempien samassa taloudessa eläviä alaikäisiä lapsia”. Tämän määritelmän mukaan palvelutaloon muuttanut asiakasta ja hänen kotiin jäänyttä puolisoa ei tulkittaisi kotona annettavan palvelun maksussa perheeksi. Palvelutaloon muuttaneen asiakkaan maksu määriteltäisiin tällöin yhden henkilön mukaisesti. Lainkohtaan tulee tehdä selventävä tarkennus, mikäli tällaisessa tilanteessa tulkitaan henkilöitä yhteistaloudessa eläväksi perheeksi.

36 §. Kotona annettavasta palvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Esitetyt tulot maksun perusteiksi on hyvin määritelty. Ehdotetun lainkohdan mukaan 35 §:n mukaista asiakasmaksua määrätessä tuloina otetaan huomioon eläkettä saavan hoitotuki, jonka tarkoitus onkin korvata hoidosta ja huolenpidosta aiheutuvia kustannuksia. Hoitotuen huomioiminen asiakasmaksun määrittämisessä on koettu olevan sekä asiakkaalle että maksun perijälle epäsuotuisa.

37 §. Pitkäaikainen tehostettu palveluasuminen ja pitkäaikainen laitoshoido

Esityksen linjaus, jossa tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon maksuperusteet ovat mahdollisimman yhtenevä yhtenäistää kuntien käytäntöjä. Esityksessä on määritelty vähimmäiskäyttövaran euro-määräksi tehostetussa palveluasumisessa 160 euroa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa 108 euroa. Vähimmäismäärän asettaminen yhdenmukaistaa käytäntöä koko maassa.

Palveluasumista koskevien asiakasmaksujen tuominen lain tasolle on perusteltu uudistus ja se tuo pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaat keskenään yhdenvertaiseen asemaan maksuja määrätessä.

38 §. Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Lakiesityksessä on hyvää, että tehostettu palveluasuminen ja sen maksun määräytyminen on tuotu lain piiriin. Esityksen mukaan kertaluonteisia tai satunnaisia tuloja ei jatkossa huomioida, mikä selkeyttää asiakasmaksupäätösten tekoa. Hallituksen esityksessä esitetty kolmen kuukauden aikaraja selkeyttää asiakkaan näkökulmasta taloudellisen kokonaistilan arviota. Tuloista tehtäviin vähennykseen viitataan pykälään 40, kuitenkin tuloista tehtävät vähennykset on määritelty pykälässä 41 ja tehostetun palveluasumisen maksua määrättäessä pykälässä 42.

39 §. Pitkäaikainen perhehoito

Lakiesityksen mukaan perhehoito rinnastetaan avopalveluihin ja perhehoitoa saavalle asiakkaalle olisi jätettävä vähintään 200 euroa kuukaudessa henkilökohtaiseen käyttöön, mikä on asiakasnäkökulmasta hyvä parannus. Tätä ”käyttövaraa” tulisi tarkistaa laissa määritellyin ajanjaksoin tai maksujen indeksikorotusten yhteydessä.

40 §. Laskennallinen metsätulo

Metsätulon huomioiminen myös uudessa laissa on hyvä asia.

41 §. Tuloista tehtävät vähennykset

Esitys linjaa kuinka kauan asiakkaan todelliset asumismenot huomioidaan vähennyksenä asiakkaan siirtymässä pitkäaikaiseen asumispalveluun tai laitoshoitoon. Asumismenojen huomioiminen laissa määritellyn ajan olisi selkeyttävä ja asiakaslähtöinen ratkaisu. Pariskuntien kohdalta olisi hyvä saada lakiin lisäselvitystä siitä, miten huomioidaan yhteiseen asuntoon asumaan jäävän puolison tilanne.

Ehdotetun lainkohdan 3 momentin mukaan tuloista vähennettäisiin asiakkaan todelliset asumismenot ennen hänen siirtymistään pitkäaikaiseen asumispalveluun tai laitoshoitoon. Tällä turvataan asiakkaille riittävä aika asumismenojen järjestelyyn. Uudistus edistää asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua. Nykytilanteessa kunnat ovat huomioineet asumismenojen vähennyksiä kuntakohtaisten linjausten ja harkintansa mukaan. Asumismenojen vähentämistä koskeva ehdotus lisäisi merkittävästi tuloista tehtäviä vähennyksiä nykytilaan verrattuna, mikä puolestaan alentaisi asiakasmaksukertymää.

42 §. Tuloista tehtävät vähennykset tehostetun palveluasumisen maksua määrättäessä

Esityksen mukaan asiakkaan tuloista vähennetään tehostetusta palveluasumisesta aiheutuvat asumismenot, joista on vähennetty valtion varoista maksettava asumistuki. Kansaneläkelaitoksen oikeuttaviin korvauksiin kuuluvista lääkkeistä ja muista tarvikkeista vähennetään korkeintaan lääkkeiden vuosiomavastuun eli lääkekaton suuruisena.

Tarkennuksia tarvitaan siihen, miten muiden kuin sairausvakuutuslain mukaan korvattavien lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja muiden terveystuotteiden kustannukset huomioidaan jos terveydenhuollon ammattihenkilö arvioinut ne välttämättömiksi.

43 §. Maksun määrääminen

Ehdotetun lainkohdan mukaan maksu voidaan oikaista takautuvasti enintään yhden vuoden ajalta, jos maksun määräytymistä koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin. Samalla tavalla on tarpeellista tarkentaa säädöstä koskemaan tilanteita, joissa asiakas jättää ilmoittamatta tuloissa tai perhetilanteessa tapahtuvista muutoksista.

6 luku. Muut maksut

Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja erityisesti säännöksistä, jotka koskevat vammaiselta henkilöltä perittäviä asiakasmaksuja, palvelun keskeytystä ja henkilöä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa.

44 §. Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut

Maakunnan tulee määrittää selkeät linjaukset pykälän pohjalta. Yksityiseen palvelutaloon sijoitettu asiakas saa samat palvelut kuin kunnan omissa yksiköissä. Asiakas maksaa silloin itse esimerkiksi lääkkeet, vaipat ja hyvinvointipalvelut sekä muut itse hankkimansa tukipalvelut. Ehdotetun lain 4 §:n 3 momentin

mukaan asiakasmaksun voi periä vain niistä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvista sosiaali- ja terveyspalveluista, joiden maksusta on säädetty asiakasmaksulaissa. Tukipalveluista ja asumispalveluista koskevassa tekstissä säädetään maksujen perimisestä suppeasti ja maakunnalle jää päätäntävaltaa tukipalveluiden määrittelyssä. Tämä voi aiheuttaa ristiriita lakiluonnoksessa esitetyn periaatteen kanssa.

45 §. Avopalveluun tai -hoitoon liittyvä ylläpito

46 §. Vammaisuuden perusteella järjestettäviin erityispalveluihin liittyvä ylläpito

Hallituksen esityksessä on tärkeä huomio se, että ateriamaksu sisältää raaka-aineiden lisäksi ruuan valmistamisesta aiheutuvat kustannukset. Käytännössä palvelun erittelemisen on ollut hankalaa ja epätarkoituksenmukaista.

Lakiesityksen mukaan maakunta voi periä kohtuullisen maksun vammaispalvelulain 6 §:n kohdassa tarkoitettuun valmennukseen ja tukeen, asumisen tukeen, lyhytaikaiseen huolenpitoon ja päiväaikaiseen toimintaan liittyvästä ylläpidosta kuten ateriapalveluista, tarvikkeista ja muista kuluista, joita henkilölle aiheutuu vammaisuudesta huolimatta. Tämä helpottaa lain soveltamista.

Ylläpitomaksujen tarkempi määritelmä lienee tarpeen helpottamaan lain tulkintaa.

47 §. Lastensuojelu

Nykyisessä laissa ja asetuksessa olleiden pykälien yhdistäminen selkeyttää lain tulkintaa.

48 §. Vammaisen lapsen asuminen muualla kuin oman perheen kanssa

Lakiluonnoksessa on huomioitu hyvin se, kun lapsi asuu vammaispalvelulain nojalla muualla kuin oman perheen kanssa, vanhemmat ja huoltajat vastaavat lapsen elatuksesta aiheutuvista kustannuksista.

49 §. Kuljetuspalvelut

Esityksen mukaan jatkossakin sairaanhoitokuljetukset ovat osittain asiakasmaksulain ulkopuolella eli asiakkaille jää omavastuuosuus maksettavaksi.

50 §. Yksityislääkärin läheteellä tehtävät laboratorio- ja kuvantamistutkimukset

Linjaus on selkeä.

51 §. Palvelun keskeytys

Lakiluonnoksen ehdotuksen mukaan maakunnan oikeus periä maksu tilapäisen keskeytyksen ajalta laajennetaan pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen. Tämä on perusteltua, koska uudessa laissa tehostettu palveluasuminen tuodaan lain piiriin. Ehdotuksen mukaan maksu voidaan periä myös alle 18-vuotiaalta asiakkaalta, mikä on linjassa uuden lain sisällön osalta.

52 §. Vahingoittunut, hävinnyt tai palauttamatta jätetty apuväline

Esityksen sisältö vastaa nykyistä käytäntöä. Esityksen mukaan maksu voidaan periä myös alle 18-vuotiaalta asiakkaalta. Myös tämä on linjassa muun lain sisällön osalta.

Maksun periminen vahingoittuneesta tai hävinneestä apuvälineestä saattaa aiheuttaa käytännön haasteita tulkittaessa, onko apuväline vahingoittunut tai hävinnyt asiakkaan käyttöohjeiden vastaisen käsittelyn

tai ilmeisen huolimattomuuden vuoksi vai, onko apuväline vahingoittunut tavanomaisen käytön myötä tai hävinnyt asiakkaalta. Vahingoittuneen apuvälineen tulkinta tuottaa haasteita, jollei luovutuksen yhteydessä ole dokumentoitu luovutettavan apuvälineen kuntoa.

53 §. Henkilö jolla ei ole Suomessa kotikuntaa

Esityksen mukaan maakunta voi periä henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa, enintään maakunnalle palvelusta aiheutuvien kustannusten suuruisen maksun, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta johdu. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan palveluiden tuotteistamisesta saatavia kustannustietoja, joita ei ole lain voimaan astuessa vielä käytettävissä. Tulisiko siirtymäaikana lain soveltamiseen laatia maakunnille yhtenevät sovellusohjeet tältä osin?

Esityksessä on otettu kantaa, milloin maakunta ei voi periä maksua ja milloin maakunnalla on harkintavaraa maksun perimisestä, mikä selkeyttää ja yhdenmukaistaa käytäntöjä.

7 luku. Erinäiset säännökset

54 §. Tulon, korvauksen ja saamisen periminen maakunnalle

-

55 §. Viivästyskorko

-

56 §. Maksujen ulosotto

-

57 §. Maksun palautus ja kuittaus

Ehdotetun lainkohdan 2 momentin mukaan maakunta voi päättää, että asiakkaalta aiheuttomasti tai eumäärältään liian suurena peritty maksu kuitataan asiakkaalle tämän lain mukaan määrätyn maksun suorittamiseksi. Tästä tulisi tehdä asiakkaalle tiedoksi annettava päätös. Myös liikaa peritty määrä tulisi voida palauttaa asiakkaalle.

Kyseessä on uusi säännös, nykyisessä asiakasmaksulaissa ei ole säännöksiä kuittauksesta. Kuitattavien saatavien on oltava vastakkaisia ja saman laatuista. Perusteluissa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, pidetäänkö sosiaali- ja terveydenhuollon saatavia siinä määrin vastakkaisina ja saman laatuista, että lainkohta mahdollistaisi esimerkiksi sosiaalihuollon saatavan kuittaamisen terveydenhuollon palvelusta liikaa peritystä maksusta. Lain perusteluja ehdotetaan tältä osin täsmennettäväksi. Lisäksi tarpeellisenä voidaan pitää lisäystä saatavan vanhentumisajasta.

58 §. Indeksitarkistukset

-

59 §. Muutoksenhaku

-

60 §. Palvelutuotannon seurantapalvelu

Ehdotetun lainkohdan mukaan maakunnalla on oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot asiakkaalle annetun sosiaali- ja terveystalouden palvelusta ja palvelun kustannuksista palvelutuotannon seurantapalvelusta. Määritelmässä ei ole mainittu palvelutuotannon seurantapalvelua, joten lakiehdotus asettaa erityisiä haasteita seurantapalvelun kehittämiseksi ja toiminnalle.

Maakunnan vastuulle asetettu maksukaton seuranta ja yksityisen palveluntuottajan toteuttamista palveluista laskuttaminen edellyttävät toimivaa tiedonkulkua maakuntien ja palveluntuottajien välillä. Huomioiden suuren asiakasmäärän, ei tiedonkulku voi olla manuaalista, joten järjestelmien kehittämiseen tulisi osoittaa riittävästi määrärahoja jo ennen lain voimaan astumista.

61 §. Maakunnan tiedonsaantioikeus

Lakiluonnoksessa on esitetty, että maakunnalla olisi oikeus saada maksun määrittelyä varten tarpeelliset tulotiedot myös aviopuolison tai avopuolison tuloista silloin, kun suurempituloinen puoliso on asiakkaana pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen piirissä tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Tämän toteuttamiseksi tulisi olla menetelmä, millä selvitetään kumpi on suurempituloisempi pariskunnasta, joten olisi selkeämpää jättää termi kokonaan pois.

Oikeus puolison tulojen selvittämiseen tulisi koskea myös kotona annettavan palvelun ja pitkäaikaisen perhehoidon maksua.

8 luku. Voimaantulo

62 §. Voimaantulo

Lain toivottava voimaantulo on 1.1.2020 tai yhtä aikaa maakunnan käynnistymisen kanssa. Muu voimaantuloaika hankaloittaisi käytännön järjestelyjä.

Ennen voimaantuloa olisi tärkeää saada kaikille yhteiset asiakastiedotteet sekä henkilökunnalle kohdenetut tiedotteet jakoon. Henkilökunnalle tulee järjestää riittävää koulutusta lakimuutoksesta. Lakimuutos tuottaa vääjäämättä muutostarpeita asiakas- ja potilastietojärjestelmiin sekä laskutusjärjestelmiin, joten niihin kohdistuviin kustannuksiin olisi hyvä varata valtiorahoitusta.

Suurin informoitava taho on yksityiset palveluntuottajat.

63 §. Kumottava laki

64 §. Siirtymäsäännökset